

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

**Lexikální expresivita v magazínech Góóól a
Hattrick**

Lexical Expressivity in Magazines Góóól and Hattrick

Bakalářská diplomová práce

Kristýna STROMSKÁ

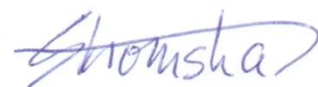
Vedoucí práce: Mgr. Viktor Jílek, Ph. D.

Olomouc 2020

Prohlášení:

Čestně prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím odborné literatury a dalších uvedených informačních zdrojů. Práce obsahuje 82 888 znaků.

V Olomouci dne 7. dubna 2020

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Stromsha', is written in a cursive style.

Abstrakt

Tato bakalářská práce zkoumá prostředky lexikální expresivity ve fotbalových magazínech Sport Góóól a Hatrick. V teoretické části je uveden analytický rámec, jenž byl vytvořen na základě kompilace odborné literatury a je klíčem k analýze hypotetických textů, jež byly vytvořeny z textů jednotlivých vydání obou magazínů. V praktické části jsou na základě stanovené taxonomie identifikována expresiva ve výše uvedených magazínech. Prvním cílem práce je utvoření výčtu jednotlivých typů lexikální expresivity. Druhým cílem je analýza magazínů Sport Góóól a Hatrick. Výsledky analýzy budou poté pomocí tabulek komparovány a interpretovány.

Klíčová slova: Expresivita, publicistika, lexikologie, Sport Góóól, Hatrick

Abstract

This bachelor thesis deals with linguistic devices of lexical expressivity in football magazines Sport Góóól and Hattrick. In the theoretical part of the thesis there is formed analytic framework which was created by using specialized literature and is the key to the analysis of the hypothetical texts that were created from individual issues of both magazines. In the practical part there are identified the linguistic devices of lexical expressivity in the below mentioned magazines based on the created taxonomy. The first aim of the thesis is to create a list of the individual types of the lexical expressivity. The second aim is the analysis of the magazines Sport Góóól and Hattrick. The results of the analysis will be subsequently compared and interpreted.

Key words: Expressivity, publicistic, lexicology, Sport Góóól, Hattrick

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Mgr. Viktoru Jílkovi, Ph. D. za cenné rady a důležité připomínky při tvorbě této práce. Také bych chtěla poděkovat mé rodině a blízkým za podporu při mém studiu.

1 Obsah

2 Úvod.....	8
3 Stylová sféra publicistická	11
4 Lexikální expresivita.....	12
4. 1 Výskyt lexikální expresivity.....	12
4. 2 Dělení lexikální expresivity na inherentní, adherentní a kontextovou.....	14
4. 2. 1 Expresivita inherentní	14
4. 2. 1. 1 Expresivita hlásková	14
4. 2. 1. 2 Expresivita slovotvorná	15
4. 2. 1. 3 Expresivita lexikálně sémantická.....	19
4. 2. 2 Expresivita adherentní	21
4. 2. 3 Expresivita kontextová	25
4. 3 Dělení expresivity dle kvality příznaku	27
4. 3. 1 Citový příznak pozitivní	27
4. 3. 1. 1 Důvěrná, familiární slova, laudativa	28
4. 3. 1. 2 Domácká slova, hypokoristika.....	28
4. 3. 1. 3 Dětská slova	29
4. 3. 1. 4 Eufemismy	29
4. 3. 1. 5 Ostatní expresivní lexikální výrazy s pozitivním citovým příznakem	30
4. 3. 2 Citový příznak negativní	30
4. 3. 2. 1 Hanlivá, pejorativní slova	30
4. 3. 2. 2 Zhrubělá slova.....	31
4. 3. 2. 3 Vulgární slova.....	31
4. 3. 2. 4 Dysfemismy	32
4. 3. 2. 5 Ostatní expresivní lexikální výrazy s negativním citovým příznakem	32
4. 4 Kvantitativní lexikální expresivní výrazy.....	32
4. 5 Expresivní výrazy intenzifikující kvalitu hodnocení.....	33
4. 6 Lexikální expresivní výrazy s nevyhraněným hodnotícím sémem	34
4. 7 Lexikální expresivní výrazy bez přítomnosti hodnocení.....	34

5 Praktická část	35
5. 1 Charakteristika vybraných magazínů	35
5. 1. 1 Sport Góóól.....	35
5. 1. 2 Hattrick	35
5. 2 Metodika analýzy	37
5. 3 Identifikace lexikálních expresivních jednotek.....	39
5. 4 Výskyt lexikálně expresivních výrazů v magazínu Sport Góóól	42
5. 5 Výskyt lexikálně expresivních výrazů v magazínu Hattrick.....	46
5. 6 Komparace výsledků analýzy magazínů Hattrick a Sport Góóól	50
Závěr	51
Seznam použitých zkratk	53
Seznam použité literatury	54
Internetové zdroje	56
Seznam tabulek	57
Seznam příloh.....	58

2 Úvod

V dnešní době se média pokoušejí udržet čtenářovu pozornost nejrůznějšími způsoby. Nabídka na trhu je široká a s konkurencí se média musejí vyrovnávat různě. Používají úderné titulky, zajímavé fotografie nebo se snaží poutavým způsobem zpracovávat řadu témat. U tištěných médií tomu není jinak, jelikož se některá z nich každodenně vypořádávají s ubývajícím počtem čtenářů.¹

Jedním ze způsobů, jak upoutat pozornost příjemce je jazyková stránka. Autoři pracují s portfoliem prostředků z různých jazykových rovin, například se subjektivním slovosledem na syntaktické rovině. Na rovině lexikální pracují například s archaismy a neologismy, nejproduktivnější jsou však expresivní výrazy. Expresivitu můžeme kromě lexikální roviny identifikovat také na morfologické, syntaktické a zvukové rovině. Vzhledem k rozsahu bakalářské diplomové práce bude předmětem analýzy expresivita lexikální, do níž patří také slovtvorba. Tento typ expresivity bude zjišťován ve dvou sportovních magazínech, které vycházejí jako měsíčníky, v časopisech Hattrick a Sport Góóól. Cílem práce tedy bude lexikální analýza textů obou fotbalových magazínů, díky níž zjistíme četnost výskytu jednotlivých typů expresivity. Analyzovány budou texty náležící do oblasti publicistické v užším smyslu slova. Dílčích cílů bude dosaženo pomocí taxonomie, jež bude vytvořena na základě kompilace odborné literatury.

Prvním z cílů bakalářské práce bude vymezení problematiky expresivity v rámci teoretické části, a to na základě kompilace odborné literatury. Rovněž bude vytvořena taxonomie expresivních jazykových prostředků v lexikální rovině. Expresiva budou rozdělena dle členění v publikaci Jaroslava Zimy Expresivita slova v současné češtině, tedy na adherentní, inherentní a kontextová a rovněž dle práce Nauka o slovní zásobě a tvoření slov od Přemysla Hausera, kde se expresiva dělí dle kladného či záporného příznaku. U adherentní a inherentní lexikální expresivity budou pro větší přehlednost uvedeny specifické dílčí skupiny, aby byly zachyceny všechny potenciální typy expresiv. K jednotlivým jevům budou uvedeny příklady z odborné literatury, a kde to bude možné, tam bude práce obsahovat i příklady z analyzovaných materiálů.

---

¹ Unie vydavatelů [online] [2020-02-27]. Dostupné z: http://www.unievydavatelu.cz/cs/unie_vydavatelu/medialni_data/overovani_nakladu_tisku

V praktické části práce bude v rámci lexikální analýzy vybraného materiálu aplikována vytvořená taxonomie. Analyzováno bude pět vydání obou měsíčníků. V rámci předvýzkumu byla vzorová čísla podrobena analýze s cílem určení délky hypotetického textu. Vzhledem k odlišné délce jednotlivých textů budou vytvořeny hypotetické texty o délce 500 slov. Přednostně budou vybrány články, jež mají upoutávky na úvodní straně, jelikož je těmto textům přiřkládána největší důležitost. Předmětem analýzy nebudou rozhovory, neboť primárně neobsahují pouze jazykový projev žurnalistů, ale rovněž i dotazované osoby. Citace budou z analýzy rovněž vyloučeny, jelikož se nejedná o výpovědi žurnalistů.

Přítomnost specifických hlásek nebo jejich skupin na základě systémové charakteristiky bude prostředkem identifikace inherentních expresiv hláskových a slovotvorných a rovněž některých lexikálně sémantických expresiv, a to například citoslovcí či onomatopoií. Frazologismy budou ověřovány ve Slovnících české frazeologie a idiomatiky. Intenzifikační a hyperbolizační výrazy budou identifikovány dle stanovené taxonomie, jelikož se ve slovnících neobjevují. Při zařazování ostatních jednotek do taxonomického systému budou expresivní výrazy ověřovány ve Slovníku spisovného jazyka českého (SSJČ), v Internetové jazykové příručce Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR, případně v dalších slovnících. U expresiv adherentních bude rovněž stěžejní určit, zda se jedná o věcný, či expresivní význam daného lexému. Ohled bude brán rovněž na použití prostředku v daném kontextu.

Výsledné hodnoty analýzy budou uvedeny v tabulkách, které budou rozděleny dle typu média, podle typu prostředku a kladného či záporného příznaku, proběhne jejich komparace a následné shrnutí. Rovněž vyčleňujeme kategorie expresiv s kvantitativním hodnocením, expresiv intenzifikujících kvalitu hodnocení, expresiv s nevyhraněným hodnocením a kategorii expresiv bez přítomnosti hodnotícího sému. Z jednotlivých výsledků bude vypočten průměr na jeden hypotetický text, čímž bude získána četnost expresivních výrazů na jeden článek. Také bude určen absolutní počet expresivních slov na jeden hypotetický text. Závěrem bude zhodnocení práce spolu s informací, zda je míra lexikální expresivity v obou magazínech srovnatelná a které typy této expresivity jsou autory využívány nejvíce.

V příloze této bakalářské práce budou doloženy všechny analyzované materiály, a to nejen hypotetické texty o rozsahu 500 slov, ale rovněž články, z nichž tyto texty byly vytvořeny.

3 Stylová sféra publicistická

V rámci funkčních stylů současné češtiny byl vymezen styl publicistický, zahrnující jazykové projevy, jež kromě funkce informativní (sdělné) mohou plnit také funkci získávací, přesvědčovací a ovlivňovací.²

Například V. Jílek nebo M. Čechová³ člení publicistický styl dle pragmatického faktoru na tři dílčí oblasti: dílčí oblast zpravodajství, publicistiky v užším smyslu slova a beletrizující neboli syžetovou. Dílčí oblast zpravodajství zastává funkci informativní. V rámci publicistiky v užším smyslu slova k této funkci přibývá získávací, přesvědčovací, edukativní a zábavní funkce. Třetí dílčí oblast k výše zmíněným připojuje funkci estetickou.⁴

Pro dílčí oblast zpravodajství je charakteristická nociónálnost, stereotypnost a šablonovitost sdělení. Použití takovýchto výrazových prostředků souvisí se snahou plnit informativní funkci a zajistit objektivitu, nezkreslenost a nezaujatost sdělovaných informací.⁵ Texty publicistiky v užším smyslu slova oproti tomu plní kromě informativní funkce i další, jež byly zmíněny výše. K působení na příjemce jsou využity například aktualizací prostředky či prostředky obsahující hodnocení. Mezi aktualizací prostředky řadíme kupříkladu expresivní výrazy, archaismy, historismy, okazionalismy, knižní či hovorové výrazy. Nejčastější výskyt těchto prostředků zaznamenáváme na rovině lexikální, která přesahuje rovněž do morfologie.⁶ V případě lexikálních expresiv se zároveň jedná o nejproduktivnější aktualizací prostředky, proto bude zkoumán tento typ.

---

² Minářová 2011, s. 161.

³ Čechová 2008, s. 246.

⁴ Jílek 2005, s. 90-91.

⁵ Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 4-5.

⁶ Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 86-99.

4 Lexikální expresivita

Expresivitou se ve svých pracích zabývá řada lingvistů. J. Zima o tomto jevu pojednává v díle *Expresivita slova v současném jazyce*. Ve svých stylistických pracích expresivní výrazy definují i další autoři, například M. Čechová⁷, E. Minářová⁸, J. Mistrík⁹ nebo M. Grepl¹⁰ a v lexikologické práci o ní hovoří rovněž P. Hauser¹¹.

Expresivní výrazy jsou protikladem prostředků nociónálních, jež jsou neutrální, tedy bez expresivity a pouze pojmenovávají skutečnost.¹² J. Zima expresivní výraz definuje jako „výraz vyjadřující vedle prvků nociónálních i osobní citový vztah, třebaž již kolektivně zobecněný, k vyjadřované skutečnosti.“¹³ Kromě pojmového významu tedy lexikální expresiva „obsahují i pragmatickou významovou složku vyjadřující citový a volní vztah mluvčího k sdělované skutečnosti.“¹⁴ Expresivity lze často dosáhnout pomocí kontextu nebo obrazností. To záleží na charakteru textu, jeho žánru a na veřejnosti daného sdělení.¹⁵

4. 1 Výskyt lexikální expresivity

Typické použití expresivity je při „vyjadřování emotivních postojů v běžném dorozumívání.“¹⁶ Objevují se např. v neformální rodinné komunikaci,¹⁷ soukromých dopisech¹⁸ nebo v elektronické komunikaci,¹⁹ jež se rozhovorům tváří v tvář či soukromým dopisům podobá.

Užití expresivních výrazů v publicistickém stylu může souviset s persvazivní funkcí jednotlivých textů, jelikož upoutávají čtenářovu pozornost. Expresiva tak mají působit na city adresátů, ovlivňovat jejich postoje a názory a manipulovat s nimi.

---

⁷ Čechová 2008, s. 37.

⁸ Minářová 2011, s. 233-235.

⁹ Mistrík 1985, s. 80-81.

¹⁰ Grepl 1995, s. 774-775.

¹¹ Hauser 1980, s. 48-49.

¹² Minářová 2011, s. 54.

¹³ Zima 1961, s. 5.

¹⁴ Grepl 1996, s. 95.

¹⁵ Čechová 1997, s. 190.

¹⁶ Minářová 2011, s. 86.

¹⁷ Hoffmannová 2016, s. 60.

¹⁸ Hoffmannová 2016, s. 94.

¹⁹ Hoffmannová 2016, s. 124.

Příjemce mnohdy expresiva v textu není schopen identifikovat, takže si ani neuvědomuje, že je jejich prostřednictvím ovlivňován.²⁰

Kromě funkce persvazivní mohou expresiva v textech plnit aktualizační funkci. Aktualizační prostředky „*jsou v textu nápadné, mimořádné, jejich užití vybočuje z pro daný typ textu standardní stylizace, vyjadřování, a mají potenciál aktivizovat příjemce.*“²¹ Jejich funkce může být oživení, ztraktivnění textu či udržení pozornosti příjemců či jsou užita se záměrem motivovat příjemce, aby si přečetl daný článek. Použití expresiv a jiných aktualizačních prostředků může mít tedy také komerční účel.²²

---

²⁰ Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 78-79.

²¹ Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 76.

²² Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 76-77.

4. 2 Dělení lexikální expresivity na inherentní, adherentní a kontextovou

Základní typologii expresivity provedl J. Zima v lexikologické a stylistické studii *Expresivita slova v současné češtině*. Na jeho členění na inherentní, adherentní a kontextovou expresivitu ve svých pracích odkazují také další autoři, např. E. Minářová²³, J. Mistrík²⁴ nebo kolektiv autorů *Příruční mluvnice češtiny*.²⁵

4. 2. 1 Expresivita inherentní

U slov inherentně expresivních je expresivní příznak viditelný i bez použití v jakémkoliv kontextu, jednotky mohou stát osamocně. Expresivita je tedy neoddělitelně obsažena v jejich významu a je stálou součástí slova či je s jeho významem spjata.²⁶

Tento druh expresivity je přímo zakotven v hláskové stavbě slova a často i ve slovotvorné podobě nebo vychází z významu těchto slov. S tím koresponduje dělení inherentních expresiv do třech skupin: expresivita hlásková, slovotvorná a lexikálně sémantická.²⁷

4. 2. 1. 1 Expresivita hlásková

Pro tento typ expresivity je typická neobvyklá hlásková skladba, jež není běžná u neexpresivních slov. Ta se projevuje například spojením palatálních souhlásek *d', t', n, j* se samohláskami *u, o* nebo dvojhláskou *ou*, a to ve slovech *tulpas, čučet, kňourat*. V určitém spojení hlásek způsobuje expresivní příznak i samohláska *ch*, např. *chechtat, chrchlat*.²⁸

Jako expresivní je možné pokládat rovněž skupinu hlásek *-ajs-/-ajz-*. Ta se může objevit například u přejatých cizích slov, např. z němčiny: *šlajsna, lajsnout* nebo u slov, kde tato skupina vznikla po rozšíření skupiny *-as-*, např. *trpajzlík*. Další skupinou hláskově expresivních slov jsou slova začínající skupinami hlásek *cv-* a *čv-*:

---

²³ Minářová 2011, s. 234.

²⁴ Mistrík 1985, s. 81.

²⁵ Grepl 1995, s. 95.

²⁶ Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 78.

²⁷ Jílek 2005, s. 21-22.

²⁸ Hauser 1980, s. 49.

*cvinkat, čvachtat.*²⁹ Hláskové expresivitě se ve své stylistické práci věnuje rovněž A. Jedlička a uvádí stejné skupiny hlásek, jež definuje J. Zima.³⁰

Příklady hláskové expresivity z analyzovaného materiálu: V analyzovaných materiálech byly identifikovány pouze dva výrazy s inherentní hláskovou expresivitou, oba v magazínu Sport Góóól.

„Dejte mi 20 minut a uvidíte,‘ **uculil** se.” (Góóól květen, s. 41.)

„Zkusil jsem to,‘ **culil** se.” (Góóól červen, s. 16)

4. 2. 1. 2 Expresivita slovtvorná

Tento typ expresivity souvisí se slovtvornými typy, prostředky a kategoriemi.³¹ „*Expresivní platnosti mohou nabýt všechny přípony deminutivní a augmentativní.*”³² Slovtvorné expresivity lze dosáhnout rovněž reduplikací těchto přípon.

Augmentativa jsou vytvořena pomocí augmentativních, zveličujících přípon, např. *-isko, -ák -izna/-ajzna, -as, -oun, -our, -onda* aj. Deminutiva utvářejí deminutivní, zdrobňující přípony, např. *-ek, -ík, -ka, -ko, -átko, -eček, -iček, -ička, -ečka, -ičko, -ečko, -ánek, -ínek, -áček, -enka, -inka, -oušek* či *-uška*.³³

Zatímco augmentativa jsou expresivní vždy, ne všechna zdobnělá slova jsou expresivní, pokud vyjadřují věc, jež je velikostně menší než základní pojmenování, např. *krabička*. Pokud jsou expresivní, označují nějakou věc či osobu s kladným či záporným citovým příznakem.³⁴

Příklad deminutiva z analyzovaného vzorku:

„Bylo mu čerstvých sedmnáct, nevážil víc než žížala, nohy jako **špejličky**.” (Góóól březen, s. 6)

U dalších skupin slov expresivita souvisí se slovtvornými prostředky a typy, např. u názvu osob se zápornou předponou: *necita, nemluva* nebo předpony *arci-* či *obr-* užívané k zesílení negativního významu slov. Nejrůznější typy přípon rovněž

²⁹ Zima 1961, s. 12-13.

³⁰ Jedlička 1970, s. 77.

³¹ Hauser 1980, s. 49.

³² Jedlička 1970, s. 77.

³³ Jílek 2005, s. 21-22.

³⁴ Jedlička 1970, s. 77-78.

slouží pro označení nositelů vlastností, jež se vyznačují nápadným znakem, např. *-as*, *-och*, *-oun*, *-anda* ve slovech *krutás*, *tlustoch*, *šilhoun* či *fešanda*.³⁵ Ve své lexikologické studii je podrobně kategorizuje J. Zima:

Expresivita daná příponami slova

Jedná se o nejrozsáhlejší skupinu z kategorie výrazů inherentně expresivních. „*Expresivitu danou příponami zjišťujeme v lexikální zásobě jazyka u šesti slovních druhů: u substantiv, adjektiv, příslovcí, sloves, číslovky všecek a u některých zájmen.*”³⁶

Ze substantiv tvoří největší skupinu tohoto typu expresivity maskulina, a to např. příponami *-ák*, *-áč*, *-ec*, *-ek*, *-och*, *-ouš*, *-oušek*, *-as* *-an*, *-án*, *-oun*, *-our*, *-ous*, *-a* či jejich variantami *-ta*, *-ka*, *-da*, *-out*, *-era*, *-ěra*, *-ura* či *-ula*. Mnoho z těchto přípon je přítomno u jmen nositelů vlastností, jež jsou odvozená z adjektiv, např. *mazánek*, *zchytralec*, *brejláč* či *kruták*.³⁷

Příklad z analyzovaného vzorku:

„**Fandy** navnadil i v klubovém videu.” (Góóól květen, s. 40)

Expresivní přípony u substantiv feminin jsou mnohem menší skupinou ve srovnání s mužským rodem. Zde řadíme např. přípony *-na*, *-anda*, *-inda*, *-enda*, *-izna*, *-ajzna*, či *-ule* ve slovech *štěkna*, *čumenda*, *tlamajzna* či *štěkule*. Nejmenší skupinu tvoří substantiva středního rodu, jejichž expresivita je deminutivní, augmentativní pouze výjimečně. J. Zima uvádí jedinou augmentativní příponu *-isko* ve slovech *vrabčisko*, *medvědisko* či *hadisko*.³⁸

Příklady z analyzovaného vzorku:

„...ale právě kvůli Ronaldovi se rozhodl, že než aby zamířil na další **hostovačku**, raději zůstane na lavičce Juventusu.” (Hatrick květen, s. 62)

„V hektickém závěru prodloužení v emotivní **strkanici** ušetřil Didier políček stoperu Manchester United Nemanjovi Vidičovi a viděl červenou.” (Hatrick prosinec/leden, s. 54)

---

³⁵ Hauser 1980, s. 49.

³⁶ Zima 1961, s. 14-15.

³⁷ Zima 1961, s. 15-20.

³⁸ Zima 1961, s. 20-21.

P. Hauser mezi přípony označující názvy nositelů vlastností s nápadným znakem řadí rovněž přípony *-dlo* či *-árna*, jež J. Zima uvádí u dalších skupin uvedených níže. V řadě přípon se však oba autoři shodují, např. *-as*, *-oun*, *-out* či přípony u feminin *-anda* či *-na*.³⁹

Příklady expresiv označujících názvy nositelů vlastností:

„Momentálně je hlavním **tahounem** Reds. Je vidět, jak si věří.” (Góóól duben, s. 18)

„Někteří hráči si možná jen pomyslí cosi o chabé inteligenci podobných **křiklounů** a o celé věci mlčí.” (Góóól leden, s. 24)

Expresivita hybridních slov

Tato skupina slov je tvořena kombinací domácího základu slova a cizí přípony spisovného jazyka. Mezi slovním základem a danou příponou je tedy výrazný vrstevní protiklad. Řadíme zde přípony *-ista*, *-ant*, *-átor*, *-ián* či *-ius* ve slovech *kopálista*, *pracant*, *hrubián* či *milius*.⁴⁰

O hybridních slovech se zmiňuje také A. Jedlička a uvádí příponu *-istika* ve slově *chyristika* či příponu *-uňk* ve slově *šizuňk*.⁴¹ Příponu *-uňk* Zima označuje jako ojedinělou a jako příkladový expresivní výraz uvádí *strefuňk* ve významu lidového setkání.⁴²

Příklad z analyzovaného vzorku:

„**Potížista**, král excesů, svéráz... Mario posbíral hodně nálepek.” (Góóól duben, s. 24)

„**Pracant** k pohledání, motor týmu, který na jaře proháněl Slavii.” (Hatrick červen/červenec, s. 62)

Expresivita daná změnou neživotnosti v životnost

Je vytvářena ze substantiv, u nichž se mění kategorie neživotnost na životnost. Dochází k tomu například u substantiv zakončených příponou *-ina* ve slovech

---

³⁹ Hauser 1980, s. 49.

⁴⁰ Zima 1961, s. 21-22.

⁴¹ Jedlička 1970, s. 77.

⁴² Zima 1961, s. 22.

vychrtlina či *vyzáblina*. U substantiv neuter je tento typ expresivity dán sufixem *-dlo* či *-lo*, například *čumidlo*, *fintidlo*.⁴³

Příklady z analyzovaného vzorku:

V analyzovaných materiálech nebyl typ expresivity daný změnou neživotnosti v životnost identifikován.

Expresivita vznikající významovou změnou slootovorného typu

Tato expresiva vznikají užitím přípony jednoznačného významu pro utvoření výrazu s významem úplně rozdílným. Například slova s příponou *-árna* označují zpravidla obecná jména místní. Pokud se však tento sufix využije pro vznik slov, jež označují projevy vlastností, stávají se expresivními. Řada těchto slov je vulgární povahy, např. *čuňárna*, *sviňárna*.⁴⁴

Příklady z analyzovaného vzorku:

V analyzovaných textech se expresivita vzniklá významovou změnou slootovorného typu nevyskytovala.

Expresivita způsobená reduplikací

V českém jazyce tento typ expresivity vzniká částečným zdvojením adjektivních přípon, u deminutivních sufixů ve slovech *malilinký*, *maličičký*, u augmentativních např. ve slově *dlouhanánský*. Mohou ji vytvářet i předpony *pra-* a *pře-* u slov *prapraobyčejný* či *přepřevýborný*. U adjektiv je reduplikován slovní základ, např. *čiročirý*, *pouhopouhý*.⁴⁵

Příklady z analyzovaného vzorku:

Tento typ expresivity se v analyzovaných materiálech neobjevil.

Expresivita v oblasti kompozice slova

Tuto expresivitu vytvářejí předpony *arci-*, *vele-*, *obr-*, *truc-*, *erc-* spolu se substantivy či adjektivy, jež jsou od nich odvozena, např. ve slovech *arcišvindl* či

---

⁴³ Zima 1961, s. 22-23.

⁴⁴ Zima 1961, s. 22.

⁴⁵ Zima 1961, s. 23.

*obršpicl.*⁴⁶ Předpony *arci-*, *erc-* a *obr-* uvádí také Hauser. Prefix *arci-* podle něj negativní význam slov zesiluje až eticky.⁴⁷

Do této skupiny expresivních výrazů řadíme rovněž slovesná kompozita, u nichž expresivita vzniká jejich typem a také ji utváří složení dvou prvků, které spolu v přeneseném významu působí až groteskně, a to např. u složenin *pudivítr* či *utrinos*.⁴⁸

Příklady z analyzovaného vzorku:

„Jak **supernáhradník** probudil d'ábly.” (Hatrick březem, s. 16)

„Nevyčnává jen Eden, **supermuž** Chelsea, mistrné umění ovládá i mladší Thorgan.” (Góóól leden, s. 36)

„Kdopak to ční? **Gólmistři** z Afriky.” (Góóól květen, s. 20)

„Všechno začalo počátkem roku návštěvou **superluxusní** dubajské restaurace Nusr-et, kde si dopřál pozlacený steak za 1 200 eur, a následnou bouří slov na sociálních sítích.” (Góóól březem, s. 26)

4. 2. 1. 3 Expresivita lexikálně sémantická

„*Je spjata se základním významem slova, který sám označuje věci vyvolávající citové hodnocení.*”⁴⁹ K tomuto typu expresivity patří citoslovce vyjadřující vůli: *hle, na, hybaj* a emoce, např. *ach, fuj, br*. Rovněž zde řadíme zvukomalebná citoslovce: *vrkú, bú, krá, haf, frnk, buch* a slova, která jsou od těchto onomatopoických výrazů odvozená: *frčet, bučet, krákorat*.⁵⁰ Kromě již zmíněných citoslovcí a onomatopoií mezi lexikálně sémantická expresiva řadíme rovněž výrazy, u nichž je expresivita obsažena přímo v jejich významu, např. *blbý, pitomý*.⁵¹

Mezi lexikálně sémantická expresiva zařazujeme rovněž frazémy, tedy víceslovná ustálená pojmenování. Jejich expresivitu je třeba ověřit ve *Slovnících české frazeologie a idiomatiky*. Pokud ve slovnících přítomny nejsou, určujeme jejich

---

⁴⁶ Zima 1961, s. 24.

⁴⁷ Hauser 1980, s. 49.

⁴⁸ Zima 1961, s. 25.

⁴⁹ Hauser 1980, s. 49.

⁵⁰ Hauser 1980, s. 49-50.

⁵¹ Jílek 2005, s. 22.

expresivitu podle kontextu, jelikož všechny frazeologismy expresivní být nemusí. Je nutné zohlednit jejich metajazykové opisy významu či je konfrontovat se synonymním pojmenováním.⁵² Jestliže je alespoň jedno z těchto synonymních označení expresivní a vyjadřuje emocionalitu či citovou reflexi, jedná se o expresivní frazém. Jestliže lze frazém naopak popsat synonymními označeními bez expresivních výrazů, není expresivní.⁵³

Některé výrazy, např. *blbec* či *průšvihář* lze zařadit do expresivity slovotvorné i lexikálně sémantické.

Příklady z analyzovaného vzorku:

„Na druhou stranu, nemysleme si, že jsme **pupkem světa**, jak se nám občas stává.”
(Hattrick duben, s. 4)

„Malérů měl tolik, že by je mohl vozit na trakaři. Ale **hrome**, když chce, pořád umí.”
(Góóól duben, s. 23)

„Sadio Mané rozhodl osmifinále Champions League. Bayern **ťal do živého**. (Góóól duben, s. 18)

„Jak jsem také napsal na *efotbal.cz*, neznalost funkcionářů Chelsea zavání **trapasem**.”
(Hattrick, duben, s. 4)

Frazémy *pupek světa* a *tnout do živého* jsou ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* označeny jako expresivní, proto nebylo potřeba zohledňovat metajazykový popis či synonymum.

Jednotlivé kategorie expresivních výrazů uvádíme v rámci taxonomie slovotvorné expresivity pouze pro snadnější orientaci a také slouží jako pomůcka k identifikaci těchto výrazů v textu. V praktické části tedy expresiva nebudou členěna tak detailně jako u J. Zimy, nýbrž budou zařazena tří dílčích kategorií slov inherentně expresivních.

---

⁵² Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 80.

⁵³ Tamtéž.

4. 2. 2 Expresivita adherentní

U většiny lexikálních jednotek není expresivní příznak v základním významu přítomen. Expresivní se neutrální slova stávají až po sémantické změně. Tento proces nazýváme sémantické větvení slova, které pak má dva či více významů. Kromě významu věcného má další expresivní význam či významy.⁵⁴ K určení tohoto typu expresivity je tedy potřeba rozeznat, o jaký z daných významů se jedná.

Adherentní expresivita je určena například znakem nadměrnosti, kdy neutrální jev označíme výrazem, jenž vyjadřuje nadměrnost. Jako příklad uvádí J. Zima slovo *robota*.⁵⁵ Je-li užito v historickém kontextu, je neutrální a nemůžeme jej považovat za adherentně expresivní.⁵⁶ Pokud tento výraz použijeme ve sdělení „*doma mě čeká ještě robota*“, označili jsme obtížnou práci, nebo velké množství práce, které na nás čeká. Základní znaky slova *robota* jsou nucenost či bezplatnost a ve srovnání se skutečností jsou nadměrné.⁵⁷

V. Jílek jako příklad uvádí výraz *inteligent*, který v základním významu označuje člověka vzdělaného, intelektuála. V expresivním významu je *inteligent* označení hloupého člověka a může působit jako ironie či nadávka. V takovém případě tedy obsahuje negativní hodnocení.⁵⁸

Hodnotící charakter je u adherentních expresiv přímo ve variantním významu slova, popřípadě s ním je spjat. Kladně a záporně hodnotící adherentní expresiva mohou být ta, která označují bytosti či neživé skutečnosti dle určitých charakteristických rysů. Záporně hodnotící charakter budou mít výrazy *bačkora*, *kašpar* a kladně hodnotící např. *laň*, *herkules*.⁵⁹

J. Zima uvádí stejně jako v případě inherentní expresivity jednotlivé dílčí kategorie rovněž u expresivity adherentní:

---

⁵⁴ Zima 1961, s. 43-44.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Wikipedie. Otevřená encyklopedie. [online] [2020-04-02]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Robota>

⁵⁷ Zima 1961, s. 43-44.

⁵⁸ Jílek 2005, s. 22.

⁵⁹ Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 82.

Expresivita vznikající přesuny pojmenování uvnitř oblasti jevů lidského života

Tyto skutečnosti souvisí přímo se životem člověka a šířkou této oblasti je můžeme dále členit do četných skupin. Expresivita vzniká přesunem těchto slov v rámci jednotlivých oblastí lidského života. Přesunem do jiné oblasti budou tyto výrazy působit neobvykle. Obsáhlý typ tvoří pojmenování z oblasti biologie, fyziologie a patologie člověka, např. pokud uijeme výraz *plemeno* jako označení skupiny lidí se stejnými vlastnostmi. Jednu ze skupin vytvářejí jména příslušníků národů, křestní jména, příjmení, apelativa. J. Zima jako příklad uvádí pojmenování země *Kanada*, jež se stává expresivním, pojmenovává-li nějaký nápadný žert.⁶⁰

Dalšími skupinami jsou jména osob a pojmenování jevů z kulturní historie člověka; pojmenování z okruhu náboženských představ, kultu a liturgie; pojmenování z oblasti jevů pohádek a bájí; pojmenování sociálních jevů minulých a pojmenování z okruhu vojenství či činnosti odborné povahy a činnosti specifické pro úzký okruh lidí.⁶¹

Příklady z analyzovaného materiálu:

„Oba byli skvělá, rychlá křídla, výborní dribléři, **hladoví** s míčem.” (Góóól březn, s. 28)

„Mohamed Salah, Sadio Mané a Pierre-Emerick Aubameyang **nasázeli** 60 tref.” (Góóól květen, s. 20)

„Jako by je Argentinec, ten **čaroděj**, co vždy proklouzne, držel na krátkém špagátku.” (Góóól leden, s. 6)

„Všechny velké pražské kluby si od devadesátých let minulého století prošly ekonomickým **peklem**.” (Hatrick červen/červenec, s. 14)

Expresivita vznikající pojmenováním skutečností z oblasti lidského života výrazy z okruhu života živočišného

Tato skupina expresivních výrazů může být dána tím, že člověk je vrcholem biologického vývoje a často ve svém vývoji zahrnuje i stádium nižších organismů. Z

---

⁶⁰ Zima 1961, s. 55-59.

⁶¹ Zima 1961, s. 55-63.

čehož vyplývá, že „člověk ve snaze o výrazné vystižení jevů vlastního života označuje je pojmenováními z oblasti života zvířecího.“⁶²

Patří zde především slova označující zánik lidského života výrazem, jenž v oblasti živočichů označuje stejnou skutečnost: *zdechnout, pojít, zcepenět*. Jiné výrazy užíváme pro označení lidských hlasů názvy pro hlasy zvířecí: *šveholit, vyšvitořit*, přičemž se zpravidla jedná o ptačí hlasy.⁶³

Další typ, a to symbolické expresivní výrazy jsou vrcholem expresivní intenzifikace. Tento významový hyperbolismus je dán tím, že určitou skutečnost označíme metaforickým pojmenováním, přejatým ze jmen zvířat. Vlastnosti těchto zvířat představují typické maximum, jež je v našem vědomí zakotveno. Jako příklady J. Zima uvádí výraz *zajíc* jako označení člověka zbabělého, nezkušeného; *beran* ve významu neústupný člověk či *lišák* označující zchytralého člověka.⁶⁴

Příklady z analyzovaného materiálu:

„Nebýt toho, že se jedinému **čistokrevnému** a zdravému útočníkovi od Botiče Kabajevovi zastesklo po své domovině, Júsuf by zřejmě zůstal v ropném ráji...“ (Hattrick prosinec/leden, s. 79)

„Amerika ho **žere**. Takhle ji pobláznil jen Beckham. Ibra zvyšuje prodejnost, je nesmírně populární.“ (Góóól květen, s. 42)

Expresivita vznikající přesunem pojmenování z oblasti živočišstva, rostlin a přírodních jevů do jiných oblastí

V této kategorii se využívá především pojmenování zvířecích hlasů, které expresivně vyjadřují zvuky v jiných prostředích. Mohou se jimi označovat zvuky hudebních nástrojů, např. *muzika zavyla*. Pojmenování z oblasti rostlin mohou označovat jevy z jiných oblastí, nejčastěji však z lidského života, např. *přezrálí chlapani*.⁶⁵

---

⁶² Zima 1961, s. 63-64.

⁶³ Zima 1961, s. 64-65.

⁶⁴ Zima 1961, s. 66.

⁶⁵ Zima 1961, s. 67-68.

Příklad z analyzovaného materiálu:

„Neřízená letenská střela, **oříšek** pro trenéry, případ (někdy) pro psychologa.”
(Hattrick červen, s. 62)

„Mužstvu však uniklo play off a v zimě se **rojily** zvěsti o návratu do Evropy – touhou zahorel hlavně AC Milán.” (Góóól květen, s. 40)

Expresivita vznikající záměnou pojmenování mezi oblastí neživé hmoty a oblastí lidského života

Určité jevy z oblasti lidského života je složité pochopit, proto jsou často vyjádřeny pomocí pojmenování z oblasti neživé hmoty, které označují jednodušší jevy. Opačné přesuny v jazyce probíhají pouze zřídka. Početnou skupinu utvářejí expresivní výrazy, které pojmenovávají osoby pomocí hmotných věcí, např. *balík*, označení pro hlupáka, *venkovana* či *balvan*, označení pro těžkopádného a neohrabaného člověka.⁶⁶

Příklad z analyzovaného materiálu:

„Měří sice 190 centimetrů a váží 85 kilogramů, je však neúnavnou presující **mašinou**, které nedá defenzivě vydechnout.” (Góóól březen, s. 34)

J. Zima adherentní expresivitu rozděluje podrobně do jednotlivých skupin, které byly ve stanovené taxonomii uvedeny. V praktické části však expresivní výrazy do těchto skupin rozřazovány nebudou. Podrobné dělení slouží pouze pro snadnější identifikaci expresiv v analyzovaných textech. Všechna expresiva identifikovaná v těchto kategoriích jsou tedy zařazena pouze do expresivity adherentní.

---

⁶⁶ Zima 1961, s. 69-74.

4. 2. 3 Expresivita kontextová

Expresivita může vznikat rovněž v případě, že dojde k „*inkongruentnímu užití lexikální jednotky, tedy je-li užitá ve vztahu k bezprostřednímu kontextu zřetelně nenáležitě z hlediska věcného významu, spoluvýznamu či lexikálního příznaku*.“⁶⁷ U tohoto typu expresivity se autoři neshodují na zařazení do systému jazyka. Někteří kontextovou expresivitu vnímají jako součást stylistické roviny, jiní naopak roviny lexikální. Zima tento typ expresivity řadí do stylistiky, nikoliv do lexikologie, jelikož se podle něj projevuje na úrovni vyšších jazykových jednotek.⁶⁸ Zařazení do oblasti stylistiky zdůvodňuje také tím, že se tyto výrazy stávají expresivními až v určitém kontextu, bez něj expresivní nejsou.⁶⁹ Rovněž E. Minářová dává přednost zařazení kontextové expresivity do jazykové roviny stylistické.⁷⁰

O kontextové expresivitě ve své práci hovoří také A. Jedlička, i když toto označení přímo neuvádí. Tuto expresivitu definuje jako nápadnost způsobenou nesouladem mezi stylovou vrstvou projevu a prostředkem z jiné vrstvy. Využívá se především v uměleckém, ale také v publicistickém stylu.⁷¹

V. Jílek však kontextovou expresivitu do lexikální roviny zařazuje a zdůvodňuje to tím, že se i tato expresivita lexikologie týká, pokud jsou kontextově expresivní výrazy, nikoliv fráze.⁷² Proto tento typ expresivity považujeme za relevantní a je tedy součástí naší taxonomie.

Rozlišujeme tři způsoby vzniku kontextové expresivity. V prvním případě se jedná o lexikálně nepříznačové jednotky, jež neobsahují žádný pragmatický sém, nacházíme u nich však rozpor mezi pojmovým významem a označovanou skutečností, např. „*Předložil své třístránkové dílo*.“⁷³

Kontextová expresivita může dále vznikat užitím jazykových jednotek, jež jsou sice v pojmovém souladu se skutečností, kterou označují, nesoulad je však způsoben stylovou konotací nebo kombinací s časovou charakteristikou. Tyto

⁶⁷ Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 59.

⁶⁸ Zima 1961, s. 107-108.

⁶⁹ Zima 1961, s. 84-85.

⁷⁰ Minářová 2011, s. 54.

⁷¹ Jedlička 1970, s. 78.

⁷² Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 59.

⁷³ Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 60.

jednotky mohou obsahovat stylém knižní, poetický či hovorový a často se jedná o zastaralé archaismy. Při hodnocení skutečnosti dochází k rozporu mezi nepříznačnou jednotkou a jednotkou se stylovým či zároveň časovým příznakem. Příkladem může být archaická i knižní jednotka *jazykozpyt*. Pokud je užitá ve výpovědi „*Lingvistika byla dříve nazývána jazykozpyt*“, není její charakter v rozporu se zbytkem výpovědi, jelikož je tato výpověď vztažena k minulosti. Ve větě „*Dnešní jazykozpytci si nevědí rady*“ však v rozporu se zbytkem výpovědi je. V tomto případě se vztahuje k současnosti a má potenciálně negativně hodnotící ráz.⁷⁴

Zkombinujeme-li předchozí dvě varianty, dochází ke třetímu způsobu vzniku kontextové expresivity, kdy autor použije ke zdůraznění rozporu nejen rozpor mezi pojmovým významem a označovanou skutečností, ale zároveň rozpor stylového charakteru sdělení se stylovým příznakem lexikální jednotky. Může rovněž využít rozporu mezi časovým zakotvením výpovědi a časovým příznakem lexikální jednotky. Tím dojde k zesílení hodnocení skutečnosti, k němuž dochází např. ve sdělení „*Dostavili se zbrojnoši ze zásahové jednotky.*“ Použití historismu *zbrojnoš* v tomto kontextu představuje rozpor mezi označovanou skutečností a pojmovým významem lexikální jednotky, jenž je navíc zesílen rozporem mezi časovým zakotvením výpovědi a časovou charakteristikou pojmenovací jednotky.⁷⁵

Kontextovou expresivitou se dá kromě hodnocení vyjádřit také zvláštní sémantický efekt, například ironie či slovní humor.⁷⁶

Příklad kontextové expresivity z analyzovaného materiálu:

„Anglie nasázela ve Wembley ustrašeným českým **chasníkům** pět kousků, Brazílie pak v Edenu ‚jenom‘ tři, ale zase jí na to stačil pouhý poločas.“ (Hatrick duben, s. 26)

⁷⁴ Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 60.

⁷⁵ Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 60-61.

⁷⁶ Jílek 2005, s. 23.

4. 3 Dělení expresivity dle kvality příznaku

Dle kvality příznaku lze expresivní výrazy rozdělit do dvou skupin, a to na slova s citově pozitivním a citově negativním příznakem. Toto dělení používá několik autorů, například V. Jílek,⁷⁷ J. Chloupek⁷⁸, A. Jedlička⁷⁹, P. Hauser⁸⁰ nebo kolektiv autorů Příruční mluvnice češtiny.⁸¹

J. Mistrík expresiva dle kvality příznaku do těchto dvou skupin nedělí, ale přímo uvádí jednotlivé podkategorie.⁸²

Zařazení expresiv dle citového příznaku do dvou skupin souvisí s jejich hodnotícím charakterem. Slova, která náleží do skupiny výrazů s citovým příznakem pozitivním, obsahují obvykle kladné hodnocení, např. *strýček*, *zlatíčko*, *Jiřinka*. Oproti tomu výrazy s negativním citovým příznakem primárně nesou záporné hodnocení, např. *vrahoun*, *barabizna*, *šutrák*.⁸³

Změnou kvality příznaku u slov s primárně pozitivní expresivitou na negativní a naopak, dochází k jevu, jež nazýváme přepólování expresivity. U těchto výrazů musíme znát i kontext, abychom dokázali hodnotící ráz správně určit. Například se jedná o větu: „*ten toho pitíčka nikdy nenechá*” (pitíčkem je zde myšlen alkohol) a i když má tento výraz zpravidla pozitivně hodnotící charakter, zde je tomu naopak. Podobně je tomu u výroku „*rozmazlený dvacetiletý synáček bohatých rodičů*”, kde byl také užit výraz s primárně pozitivním hodnotícím charakterem, který má však v tomto případě hodnotící charakter negativní.⁸⁴

4. 3. 1 Citový příznak pozitivní

V členění výrazů s citovým příznakem pozitivním se výše uvedení autoři rozcházejí. Ve stanovené taxonomii budou stejně jako u V. Jílka,⁸⁵ A. Jedličky⁸⁶ a P.

---

⁷⁷ Jílek 2005, s. 23-24.

⁷⁸ Chloupek 1990, s. 144.

⁷⁹ Jedlička 1970, s. 82.

⁸⁰ Hauser 1980, s. 50–51.

⁸¹ Grepl 1995, s. 95-96.

⁸² Mistrík 1985, s. 81.

⁸³ Jílek 2005, s. 24.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Jílek 2005, s. 23-24.

⁸⁶ Jedlička 1970, s. 74.

Hausera⁸⁷ jako podkategorie rozlišovány tyto dílčí typy: důvěrná, familiární slova, domácká slova, hypokoristika, laudativa, dětská slova a eufemismy. M. Čechová se v rozdělení na dílčí typy odlišuje, do této skupiny neřadí slova důvěrná, domácká ani laudativa.⁸⁸

4. 3. 1. 1 Důvěrná, familiární slova, laudativa

Tato slova se používají v důvěrném styku se známými osobami. Jedná se o zdrobněliny, tzv. deminutiva, které jsou ve své podstatě mazlivé, např. *miláček*, *zlatíčko*, *drahoušek*.⁸⁹ Mezi důvěrná slova lze řadit označení *kafičko*, *čokoládička*, *slad'ouneký*, která jsou rovněž mazlivá.⁹⁰

V. Jílek do této kategorie zařazuje rovněž laudativa, tedy lichotná slova, jakým je například označení *chlapák*. I přes augmentativní příponu, jež je typická pro negativní příznak, se jedná o slovo s kladným hodnotícím příznakem. Význam tedy neodpovídá sémantické charakteristice přípony.⁹¹ P. Hauser laudativa naopak řadí do podkategorie domácích slov a hypokoristik.⁹²

Příklady z analyzovaného materiálu:

„A když k tomu přidal snahu mluvit s nimi francouzsky, protože krátce po zabydlení už začal navštěvovat jazykovou školu, stal se prostě **miláčkem**.” (Hattrick březem, s. 24)

„A co Roberto Firminho, **miláček** Reds, zbude mu dost sil?” (Góóól červen, s. 11)

4. 3. 1. 2 Domácká slova, hypokoristika

Tato slova se do blízkého společenského okolí přenášejí z rodinného prostředí. Domácká slova pojmenovávají rodinné vztahy,⁹³ např. *táta*, *máma*, *strejda*, *brácha* a zařazujeme zde také jejich mazlivé varianty, např. *tatíček*, *taťulda*, *mamulka*,

---

⁸⁷ Hauser 1980, s. 50.

⁸⁸ Čechová 2008, s. 171.

⁸⁹ Hauser 1980, s. 50.

⁹⁰ Jílek 2005, s. 26.

⁹¹ Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 82.

⁹² Hauser 1980, s. 50.

⁹³ Tamtéž.

brášinek, strejdánek. Domácké obměny jmen, jež do skupiny domáckých slov řadíme také, nazýváme hypokoristika: *Jiřina - Jiřka, František - Fanánek*.⁹⁴

Rovněž v této kategorii může dojít k tzv. přepólování expresivity, a to ve větě „*rozmazlený dvacetiletý synáček bohatých rodičů*“. I když je výraz *synáček* obvykle kladně hodnotící, v tomto sdělení obsahuje hodnocení negativní. V těchto případech je třeba brát v potaz kontext.⁹⁵

Příklady z analyzovaného materiálu:

Domácká slova ani hypokoristika se v analyzovaných materiálech nevyskytovala.

4. 3. 1. 3 Dětská slova

Jako dětská slova označujeme výrazy, jež užívají děti nebo dospělí při rozhovoru s nimi, např. *spinkat, čiči, paci*.⁹⁶

Příklady z analyzovaného materiálu:

V analyzovaných materiálech nebyla identifikována žádná dětská slova.

4. 3. 1. 4 Eufemismy

Tato slova či víceslovná pojmenování nahrazují výrazy nepříjemné či nevhodné ve společenském styku.⁹⁷ Charakter eufemismů je meliorativní neboli zjemňující, z čehož pramení jejich expresivita. Jsou synonymním opisem jiného pojmenování, které se snaží zastříit a vyjádřit jemněji, aby bylo společensky přijatelné. Příkladem je nahrazení slova *starý* výrazem *senior, nemladý* či užití výrazu *gay* místo *homosexuál*.⁹⁸

Příklady z analyzovaného materiálu:

V analyzovaných textech nebyly identifikovány žádné eufemismy.

---

⁹⁴ Jílek 2005, s. 23.

⁹⁵ Jílek 2005, s. 24.

⁹⁶ Hauser 1980, s. 50.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Jílek 2005, s. 24.

4. 3. 1. 5 Ostatní expresivní lexikální výrazy s pozitivním citovým příznakem

Ne všechny jednotky, jež obsahují pozitivní citový příznak, lze do výše uvedených dílčích kategorií zařadit. Z toho důvodu těmto jednotkám vyčleňujeme skupinu „*Ostatních expresivních lexikálních výrazů s pozitivním citovým příznakem*”.

Příklady z analyzovaného vzorku:

„Dvacet let na scéně a stále ve svém živlu. **Božský** Zlatan. Co dělá v Americe?”
(Góóól květen, s. 38)

„Jednání se Zidanem i Pochettinem, respektive Tottenhamem, ztroskotala a žádné z dalších trenérských **es** nebylo ani v teoretické rovině k dispozici.” (Hatrick březem, s. 16)

4. 3. 2 Citový příznak negativní

Stejně jako u citového příznaku pozitivního, i zde se autoři ve své typologii odlišují. M. Čechová pracuje s užší typologií a výrazy s negativním příznakem člení na pejorativní, zhrubělá a vulgární slova. Zároveň upozorňuje na postupné stírání negativní expresivity v systému jazyka, jenž souvisí také s větší tolerancí takovýchto výrazů.⁹⁹ Stejnou typologii užívá rovněž Chloupek.¹⁰⁰

V. Jílek uvádí kategorie hanlivých (pejorativních) slov, slov zhrubělých, vulgárních slov a podkategorii dysfemismů.¹⁰¹ P. Hauser dysfemismy přiřazuje k vulgárním slovům,¹⁰² v naší taxonomii však použijeme členění dle V. Jílka.

4. 3. 2. 1 Hanlivá, pejorativní slova

P. Hauser uvádí v této podkategorii augmentativa, která řadíme mezi slovotvorná expresiva, např. *babizna, chlapisko*.¹⁰³

V. Jílek vysvětluje, že je pomocí těchto výrazů vyjádřen pohrdlivý, negativní či odmítavý vztah mluvčího, např. ve slově *ostrostřelec* (označuje myslivce, jenž bez

---

⁹⁹ Čechová 2008, s. 171.

¹⁰⁰ Chloupek 1990, s. 144.

¹⁰¹ Jílek 2005, s. 23-24.

¹⁰² Hauser 1980, s. 51.

¹⁰³ Tamtéž.

rozmyslu střílí na vše, co se hýbe). Mezi pejorativa řadí rovněž augmentativa, např. *šutrák, křikloun*. Upozorňuje na to, že pejorativní mohou být také deminutiva, i když u této kategorie převažuje pozitivní příznak. K tomu dochází například ve slovech *chytráček* či *kamarádíček*.¹⁰⁴

Příklady z analyzovaného vzorku:

„Když si tahle smečka, klan **rabiátů** pod dohledem bosse Simeoneho vypracuje dvougólový náskok, soupeři sklopí oči.” (Góóól duben, s. 6)

„...se ho netýkají divoké devadesátky, kdy ‚všici kradnuli‘ a konta **protřelých** podnikatelů napojených na vlivné politiky bobtnala závratnou rychlostí.” (Hatrick červen/červenec, s. 14)

4. 3. 2. 2 Zhrubělá slova

Užívají se pro vyjádření odporu či pohoršení k určitým skutečnostem, např. *blaf, dršťkář, žvanit*.¹⁰⁵

Příklady z analyzovaného vzorku: V analyzovaných materiálech jsme identifikovali zhrubělé slovo *blbec*, jež se objevilo v jednom z textů, a to několikrát ve formě identického podnadsisu jednotlivých částí. Započítali jsme jej tedy pouze jednou.

„Zápas ‚**blbec**‘ - 5. kolo: Slavia – Jablonec 0:2. Varování ze severu od neoblíbeného soupeře – nikoho nepodceňuj!” (Hatrick červen/červenec, s. 62)

„Amerika ho **žere**. Takhle ji pobláznil jen Beckham. Ibra zvyšuje prodejnost, je nesmírně populární.” (Góóól květen, s. 42)

4. 3. 2. 3 Vulgární slova

Vyjadřování pomocí těchto lexikálních jednotek je hrubé a nespolečenské. Radíme zde například výrazy *blít, chcípnout, hajzl*. V. Jílek dodává, že do této podkategorie patří rovněž tzv. sprostá slova.¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ Jílek 2005, s. 24.

¹⁰⁵ Hauser 1980, s. 51.

¹⁰⁶ Jílek 2005, s. 25.

Příklady z analyzovaného vzorku:

V analyzovaných materiálech jsme identifikovali slovo *sranda*, které SSJČ označuje jako vulgární. SSČ však byl v roce 1971 uzavřen a stav jazyka, který zachycuje, už nyní není aktuální. Častým užíváním již tento výraz není pocíťován jako vulgární a z toho důvodu jej do této kategorie nezařazujeme. Žádná vulgární slova tedy nebyla v materiálech identifikována.

4. 3. 2. 4 Dysfemismy

Tato slova jsou protikladem eufemismů. Naopak zdůrazňují skutečnost společensky nevhodnou, nežádoucí či nepříjemnou, a to záměrně a nezřídka s úmyslem ublížit. Dysfemismy jsou například výrazy *homosexuál – buzerant, teplouš, zemřít – chcípnout*.¹⁰⁷

Příklady z analyzovaného vzorku:

V analyzovaných materiálech nebyly identifikovány žádné dysfemismy.

4. 3. 2. 5 Ostatní expresivní lexikální výrazy s negativním citovým příznakem

Ne všechny jednotky, jež obsahují negativní citový příznak, lze do výše uvedených dílčích kategorií zařadit. Z toho důvodu těmto jednotkám vyčleňujeme skupinu „*Ostatních expresivních lexikálních výrazů s pozitivním citovým příznakem*”.

Příklady z analyzovaného vzorku:

„**Hořké** je i to, že si úraz přivodil v nedůležitém utkání Francouzského poháru proti Štrasburku.” (Góóól březem, s. 7)

„Nevydařená generálka na premiéru v EL na hřišti v Rennes. Ale zároveň poslední větší **zádrhel** podzimu.” (Hattrick červen/červenec, s. 62)

4. 4 Kvantitativní lexikální expresivní výrazy

Kromě kvalitativního hodnotícího charakteru, dle něhož expresiva dělíme na kladně a záporně hodnotící, rozlišujeme rovněž kvantitativní expresivní lexikální jednotky, které mají nevyhraněný hodnotící charakter, vyjadřují však neurčité

---

¹⁰⁷ Jílek 2005, s. 25.

množství, velikost, rozsah či míru. Z tohoto důvodu jim vyčleňujeme kategorii „Kvantitativních lexikálních expresivních výrazů“, do níž budou zařazeny. K těmto jednotkám řadíme například číslovky vyjadřující přibližnost (*stovky, tisíce demonstrantů*), hyperbolizovaná pojmenování (*hora, kopec, moře problémů*) nebo intenzifikační frazeologismy a přirovnání jako jejich součást (*je jako z divokých vajec*).¹⁰⁸

Příklady z analyzovaného vzorku:

„Kvůli chudobě a častým nepokojům se přestěhovaly **statisíce** lidí. Do země tulipánů.” (Góóól červen, s. 6)

„Možná proto se rozloučil s Turínem a jako čtyřicetiletý bard se uklidil do Paříže, do klubu, který od roku 2011 patří bohatým katarským šejkům a kteří do něj pumpují nehorázné **stovky** milionů eur.” (Hattrick březen, s. 22)

Analyzované výrazy *stovky, tisíce, miliony* označuje jako expresivní také SSJČ¹⁰⁹. Proto k těmto výrazům řadíme také podobné číslovky jako například *statisíce*.

4.5 Expresivní výrazy intenzifikující kvalitu hodnocení

Kromě jednotek obsahujících prostý sém neurčitého množství, velikosti, rozsahu a míry rozlišujeme rovněž jednotky, které kvalitu hodnocení intenzifikují, jedná se jak o jednotky přímé nominace, tak jednotky polysémní. Příkladem může být hyperbolické adjektivum *brutální*, sloveso *šokovat*, substantiva *tragédie, katastrofa*.¹¹⁰

Příklady z analyzovaného vzorku:

„Modlil jsem se, aby mi při lékařské prohlídce našli nějaký zádrhel, něco na koleni, kotníku, co by transfer zmařilo, ale nic. Tak jsem tady, ‘**šokoval** ,modrý‘ Londýn.” (Hattrick prosinec/leden, s. 54)

„Fanoušci věřili, že po **tragickém** mistrovství začíná nová éra a jeden z nejtalentovanějších mladých Němců bude její pevnou součástí.” (Góóól březen, s. 50)

¹⁰⁸ Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 43-45.

¹⁰⁹ SSJČ [online] [2020-04-01]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>

¹¹⁰ Bednaříková, Jílek a kol. 2016, s. 143-177.

4. 6 Lexikální expresivní výrazy s nevyhraněným hodnotícím sémem

Příklady z analyzovaného vzorku:

„Anglie nasázela ve Wembley ustrašeným českým chasníkům pět **kousků**, Brazílie pak v Edenu ,jenom ‘ tři, ale zase jí na to stačil pouhý poločas.” (Hatrick duben, s. 26)

„Portugalec je megahvězda, celebrita a jeden z nejslavnějších **dvounožců**, obývajících tuto planetu.” (Góóól březem, s. 34)

4. 7 Lexikální expresivní výrazy bez přítomnosti hodnocení

V analyzovaných materiálech bylo identifikováno pouze jedno expresivum bez přítomnosti hodnocení.

Příklady z analyzovaného vzorku:

„Mluvil o semifinále Ligy mistrů. Obrat snů. Pro Ajax noční můra, tedy, **ehm**, noční Moura...” (Góóól červen, s. 35)

5 Praktická část

V této části práce bude uvedena charakteristika obou analyzovaných magazínů, rovněž bude popsána metodika analýzy a způsob identifikace lexikálně expresivních prostředků v textech magazínů Sport Góóól a Hattrick. Výsledky analýzy budou za účelem větší přehlednosti uvedeny v tabulkách, rozdělených dle typu média a závěrem práce bude porovnání a celkové shrnutí výsledků.

5.1 Charakteristika vybraných magazínů

5.1.1 Sport Góóól

Jedná se o nejprodávanější fotbalový měsíčník na českém mediálním trhu. Nejen mladší čtenáře se snaží nalákat na výraznou a dynamickou grafiku, již se jednotlivá čísla vyznačují. „*Silné pozitivní příběhy, rozhovory, trenérské poradny, exkluzivní fotoseriály ze zákulisí velkoklubů, ale i fotbalové vtípky.*”¹¹¹ Dle výzkumu Media Projekt z druhého a třetího čtvrtletí roku 2019 čte Sport Góóól každý měsíc průměrně 109 000 čtenářů a prodaný náklad činí v průměru 6 900 kusů.¹¹²

Každý měsíc jej připravuje redakce deníku Sport a jeho vydavatelem je Czech News Center, nejsilnější mediální dům s nejvyšším počtem čtenářů na českém trhu, který mimo jiné vlastní nejčtenější český deník Blesk.¹¹³ Šéfredaktorem Sport Góóólu je Lukáš Tomek a redaktoři jsou Zbyněk Veselý a Petr Schimon. Cena za jedno číslo je 45 Kč, a kromě pravidelného měsíčního vydání vycházejí také ligové speciály nebo speciální vydání věnovaná velkým fotbalovým turnajům jako je Mistrovství světa či Evropy. Počet stran magazínu se pohybuje okolo 60.

5.1.2 Hattrick

Fotbalový magazín Hattrick se na českém trhu poprvé objevil v roce 1999. V loňském roce jej od vydavatele Hattrick Media odkoupila společnost Watch Star

---

¹¹¹ CNC/Czech News Center a.s. [online] [2020-01-29]. Dostupné z: <https://www.cncenter.cz/clanek/1465/sport-gooool>

¹¹² Unie vydavatelů [online] [2020-01-29]. Dostupné z: http://www.unievychdavatelu.cz/cs/unie_vychdavatelu/medialni_data/vyzkum_citenosti

¹¹³ CNC/Czech News Center a.s. [online] [2020-01-29]. Dostupné z: <https://www.cncenter.cz/>

Media. Jedná se o čtvrtý sportovní časopis, který bude WSM vydávat. Momentálně vlastní magazíny Tennis Arena, Fitness a Svět kulturistiky.¹¹⁴

Šéfredaktorem je Pavel Procházka, který spolupracuje s redaktory Janem Hlochem a Tomášem Bendou. Cena za jedno číslo je 79 Kč a stejně jako Sport Góóól, i Hattrick nabízí kromě pravidelných měsíčních vydání také speciály Fortuna ligy. Rovněž obsahuje nejrůznější fotbalové příběhy, rozhovory, zajímavosti a exkluzivní fotografie a zakládá si také na výrazné grafice. Přibližný počet stran magazínu je 80.

---

¹¹⁴ MEDIAGURU [online] [2020-01-29]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2019/07/watch-star-media-koupila-magazin-hattrick/>

5. 2 Metodika analýzy

Jak bylo zmíněno výše, analyzovány byly texty dvou českých fotbalových magazínů Sport Góóól a Hattrick, které vycházejí měsíčně. Primárně byla věnována pozornost článkům, na něž byly upoutávky na úvodní straně, což značí jejich význam. Výjimkou byly rozhovory, které byly mnohdy redakcí pokládány za nejdůležitější článek vydání. Z analýzy však musely být vyloučeny, jelikož kromě výpovědi žurnalistů obsahují také odpovědi dotazovaného. Kromě rozhovorů nebyly analyzovány také citace, jelikož se nám primárně jedná o jazykové prostředky použité žurnalisty. Parafráze naopak analyzovány byly. Bylo pozorováno, zda autoři článků v nejdůležitějších textech vydání užívají lexikální expresivitu, které konkrétní typy se vyskytují nejčastěji a v jaké míře.

Sledovány byly oba magazíny v období od ledna do června roku 2019. Z analýzy byla vyloučena speciální vydání, například Ligové speciály, a to z toho důvodu, aby analýza byla relevantní a sledovala pouze klasická vydání. Vynechána tedy byla únorová čísla obou magazínů a nahrazena červnovým vydáním. Jelikož magazín Hattrick několikrát ročně vydává dvojčísla, nebylo možné se jim vyhnout a byla do analýzy zařazena. Jedná se o dvojčísla prosinec/leden a červen/červenec. Sledováno bylo tedy celkem 10 výtisků, z každého výtisku byly kvůli odlišné délce článků vytvořeny 4 hypotetické texty o rozsahu 500 slov. Celkově se tedy jednalo o 40 hypotetických textů. Ve všech případech byly zvolené texty s upoutávkou na titulní straně delší než 500 slov, takže byly za účelem vytvoření hypotetického textu zkráceny na požadovaný rozsah. Délka textů byla různá, určitým tématům oba magazíny věnovaly více prostoru než jiným, zpravidla dle jejich důležitosti, aktuálnosti či popularity dané osobnosti, jíž se text týkal. Jelikož se u magazínu Hattrick žánrová skladba textů lišila a obsahoval mnoho rozhovorů, které nemohly být analyzovány, byl ve všech vydáních jeden hypotetický text vytvořen z editoriale. U magazínu Góóól nebylo díky odlišné žánrové skladbě potřeba volit stejný postup. Všechny editoriale byly také výrazně kratší, takže by k vytvoření hypotetického textu byl potřeba ještě jiný článek. Takový postup vzhledem ke způsobu tvorby hypotetických textů nebudeme hodnotit jako ideální.

Lexikální expresivní výrazy byly analyzovány v titulcích, podtitulcích i mezititulcích. Vyloučeny z analýzy byly citace, jelikož se jedná o autentické

výpovědi, do hypotetických textů však byly zahrnuty. Analýze rovněž nebyly podrobeny rozhovory, neboť se práce zaměřuje především na jazykové prostředky užívané žurnalisty a rozhovory obsahují také výpovědi dotazovaného. Vyloučeny byly rovněž popisky k fotografiím, infografiky či jiné prvky žurnalistické produkce a nebyla analyzována také reklamní sdělení.

Na základě stanovené taxonomie jsou expresiva nejprve členěna dle klasifikace J. Zimy do třech skupin: adherentní, inherentní a kontextová. V teoretické části jsou uvedeny specifické dílčí typy lexikálních expresiv, a to pro větší přehlednost a také jako pomůcka při identifikaci a zachycení veškerých potenciálních typů. V praktické části tedy v tabulkách uvedeny nejsou. Inherentní expresivita je členěna na hláskovou, slovtvornou a lexikálně sémantickou. Adherentní expresiva na dílčí skupiny rozdělena nejsou, pouze v teoretické části, kde se nacházejí i příklady z analyzovaného materiálu. Kontextová expresivita dle způsobu vzniku členěna není.

U členění expresiv podle kvality příznaku se v tabulkách nacházejí veškeré dílčí skupiny uvedené v teoretické části, a to u expresiv s kladným i záporným hodnocením. V tabulkách jsou uvedeny rovněž kategorie expresiv s kvantitativním příznakem, expresiv intenzifikujících kvalitu hodnocení a expresiv bez přítomnosti hodnotícího sému či s nevyhraněným hodnocením.

Při výpočtu četnosti expresiv na jeden hypotetický text byl nejdříve vydělen počet slov hypotetického textu (500) celkovým počtem slov všech hypotetických textů periodika (10 000). Výsledek podílu (0,05) byl následně násoben počtem expresiv v jednotlivých kategoriích, např. $0,05 \times 157 = 7,85$.

5.3 Identifikace lexikálních expresivních jednotek

Lexikální expresiva byla v textu vyhledávána pomocí lexikální analýzy. Při identifikování byla klíčová taxonomie, jež byla pomocí kompilace odborné literatury vytvořena v teoretické části.

Na základě systémové charakteristiky bylo možné identifikovat inherentní expresiva hlásková a slovotvorná, z kategorie lexikálně sémantických expresiv částice, citoslovce, onomatopoeia. Intenzifikační a hyperbolizační výrazy se ve slovnících nenacházejí, byly tedy identifikovány dle stanovené taxonomie. Číselné výrazy jako expresivní označuje také SSJČ, jak již bylo uvedeno výše.

Všechny ostatní výrazy byly ověřovány na webových stránkách Internetové jazykové příručky¹¹⁵, a to konkrétně ve slovníkové části, jež daný výraz vyhledává ve slovnících. Pracovali jsme tedy s dostupnými online slovníky, a to konkrétně se SSJČ,¹¹⁶ SSČ,¹¹⁷ PSJČ¹¹⁸ a ASSČ.¹¹⁹ Jelikož jsou slovníky SSJČ a PSJČ již uzavřené a stav jazyka, který zachycují, už není úplně aktuální, byly dané výrazy ověřovány i ve slovnících SSČ a ASSČ, jež jsou v online verzi pravidelně aktualizovány a najdeme zde i nově užívané výrazy.

Co se expresivity frazeologismů týče, nebyl rozsah Internetové jazykové příručky pro její určení dostatečný, protože neobsahuje všechna ustálená spojení. Bylo tedy nutné pracovat se *Slovníkem české frazeologie a idiomatiky* F. Čermáka, přičemž jsme výrazy ověřovali v jednotlivých dílčích částech slovníku.

V případě citoslovcí, která ve slovnících jako expresivní uvedena nejsou, jsme vycházeli z taxonomie stanovené v teoretické části a všechna citoslovce byla zařazena mezi inherentní expresiva, a to do skupiny expresiv lexikálně sémantických.

Některé z identifikovaných lexikálně expresivních jednotek bylo dle stanovené taxonomie možné zařadit do více kategorií. Jednalo se například o expresiva *blbec*¹²⁰ či *průšvihár*¹²¹, jež se dají zařadit mezi expresiva lexikálně sémantická, protože v

---

¹¹⁵ Internetová jazyková příručka [online] [2020-04-01]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

¹¹⁶ SSJČ [online] [2020-04-01]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>

¹¹⁷ SSČ [online] [2020-04-01]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

¹¹⁸ PSJČ [online] [2020-04-01]. Dostupné z: <https://bara.ujc.cas.cz/psjc/>

¹¹⁹ ASSČ [online] [2020-04-01]. Dostupné z: <http://www.slovníkcestiny.cz/web/uvod.php>

¹²⁰ Hattrick červen/červenec 2019, s. 62.

¹²¹ Góóól duben 2019, s. 23.

případě slov *blb* a *průšvih* by expresivita spočívala přímo v jejich významu. Přítomností slovtvorných přípon *-ec* a *-ář* se expresivita násobí a tyto výrazy jsou tedy zařazeny také do kategorie expresiv slovtvorných.

U neologismů a neologických frazeologismů nebylo možné expresivitu určit na základě slovníkové definice a vymezení. Expresivita byla určena na základě konfrontace výrazu s jeho věrným synonymem. Pokud toto synonymum neslo expresivní příznak, bylo možné původní jednotku identifikovanou v textu zařadit do kategorie expresiv inherentně expresivních.

Bylo nutné brát ohled rovněž na tzv. přepólování expresivity, které již bylo zmíněno v teoretické části práce. Při analýze magazínů bylo třeba sledovat kontext, jelikož vlivem kontextu může dojít ke změně záporného příznaku na kladný a naopak. Např. ve větě „*Není proto divu, že když nejlepší náhradník ve fotbalových dějinách vystřídal u d'ábelského kormidla Josého Mourinha, ztracená loď Manchesteru United konečně nabrala správný kurz...*”¹²² výraz *d'ábelský* nese negativní příznak a neoznačuje expresivně něco zlého či zlomyslného, jak toto adjektivum definuje SSC¹²³. V případě substantiva *d'ábli* se jedná o specifické označení hráčů fotbalového týmu Manchester United, které má v tomto kontextu citový příznak pozitivní, vyjadřuje určité osobní zaujetí a lze jej definovat jako typ familiárního pojmenování. Adjektivum *d'ábelský*, odvozené od daného substantiva tento pozitivní příznak rovněž nese a zařadili jsme jej do kategorie ostatních expresiv s kladným citovým příznakem.

Důležitou pomůckou při určování expresivity byl rovněž *Český národní korpus*¹²⁴, v němž bylo možné ověřit, v jakém kontextu a jak často jsou dané výrazy užívány. Takový postup byl praktikován například při identifikaci zastaralého výrazu *chasník*¹²⁵, který byl v textu použit jako prostředek kontextové expresivity a obsahoval ironii. Z korpusu bylo možné zjistit, že je jeho výskyt v jazyce dnes velmi nízký a obvykle se objevuje v historické beletrii, což přítomnost kontextové expresivity dotvrdilo.

---

¹²² Hatrick březen 2019, s. 16.

¹²³ SSC [online] [2020-04-01]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=%C4%8F%C3%A1bli>

¹²⁴ Český národní korpus [online]. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>

¹²⁵ Hatrick duben, s. 26.

Jestliže se v rámci hypotetického textu určité expresivum opakovalo, bylo započítáno pokaždé. Výjimkou je expresivum *blbec*¹²⁶, které se však objevilo v rámci hypotetického textu několikrát, a to ve formě identických podnadsisů dílčích částí textu, takže bylo započítáno pouze jednou.

---

¹²⁶ Hatrick červen/červenec, s. 62

5. 4 Výskyt lexikálně expresivních výrazů v magazínu Sport Góóól

Analyzováno bylo celkem pět vydání magazínu Sport Góóól, a to v období od ledna do června roku 2019. Z každého vydání byly vybrány čtyři hypotetické texty o rozsahu 500 slov. Celkově tedy bylo analyzováno 20 hypotetických textů o rozsahu 10 000 slov. V tomto vzorku bylo identifikováno celkem 157 expresiv, přičemž dvě expresiva bylo možno zařadit do kategorie slovotvorných i lexikálně sémantických expresiv.

V analyzovaných materiálech jsme neidentifikovali žádné prostředky kontextové expresivity, pouze inherentní a adherentní. Největší zastoupení měla adherentní expresiva, kterých jsme v textech magazínu Sport Góóól identifikovali celkem 94 (59,87 %). Inherentních expresiv bylo v textu přítomno 65 (41,4 %) a nejpočetnější skupinu tvořila expresiva slovotvorná, jichž bylo v textu 35 (22,29 %). Druhou nejhojnější skupinu inherentních expresiv tvořila expresiva lexikálně sémantická, v analyzovaných materiálech se jich vyskytovalo 28 (17,83 %). Hlásková expresivita byla přítomna pouze ve 2 případech (1,27 %).

Co se expresiv s hodnotícím charakterem týče, ze 157 expresiv bylo 85 identifikováno jako kladně hodnotících (54,14 %). Nejpočetnější skupinu tvořila skupina ostatních expresiv s kladným citovým příznakem, jichž bylo v textech identifikováno celkem 80 (50,96 %). Druhou nejčetnější skupinou byla kategorie expresiv důvěrných, familiárních slov a laudativ, jichž bylo v textu identifikováno 5 (3,19 %). Ostatní dílčí kategorie domáckých slov, hypokoristik, dětských slov a eufemismů v textech identifikovány nebyly. Expresivní lexikální jednotky se záporným citovým příznakem se objevily v 52 případech (33,12 %). Nejčetnější kategorií byla ostatní expresiva se záporným citovým příznakem, jichž v textu bylo 46 (29,29 %). Hanlivá a pejorativní slova byla v textech identifikována ve 4 případech (2,55 %). Zhrubělá slova byla zastoupena 2 výrazy (1,27 %). Výrazy z kategorie vulgárních slov a dysfemismů se v textech neobjevily.

Kvantitativní expresivní lexikální jednotky byly zastoupeny 8 výrazy (5,1 %). Expresiva intenzifikující kvalitu hodnocení byla v textech identifikována celkem ve 3 případech (1,91 %). Expresivních lexikálních jednotek s nevyhraněným hodnotícím

sémem bylo v textech 8 (5,1 %). Expressiva bez hodnocení se v analyzovaných textech objevila pouze v 1 případě (0,64 %).

Výskyt lexikální expresivity v magazínu Sport Góóól na jeden hypotetický text o rozsahu 500 slov činí 7,85. Adherentních expresiv se v přepočtu na jeden text vyskytovalo 4,7. Inherentní expresiva byla zaznamenána v 3,25 případech, z toho slovtvorných expresiv bylo v průměru na jeden hypotetický text 1,75 a lexikálně sémantických 1,4. Nejmenší skupinu inherentních expresiv tvořila expresiva hlásková, a to v počtu 0,1 výrazů.

Slov s citovým příznakem kladným bylo v přepočtu na jeden hypotetický text 4,25. Ostatní výrazy s citovým příznakem kladným byly zastoupeny 4 výrazy, důvěrná, domácí slova a laudativa pak v 0,25 případech. Ostatní kategorie v analyzovaných textech identifikovány nebyly. Expressiv s citovým příznakem záporným bylo v přepočtu na jeden hypotetický text 2,6. Nejčetnější skupinou byla ostatní expresiva s citovým příznakem záporným s 2,3 výrazy, další zastoupená byla hanlivá, pejorativní slova s počtem 0,2 slov, a nakonec bylo identifikováno 0,1 slov zhrubělých. Zbývající kategorie se v textech nevyskytovaly. Kvantitativních expresiv bylo v přepočtu na hypotetický text 0,4 a expresiv intenzifikujících kvalitu hodnocení 0,15. Expressiva s nevyhraněným hodnocením byla zastoupena 0,4 výrazy a expresiv bez přítomnosti hodnocení bylo v přepočtu na jeden hypotetický text 0,1.

Tabulka 1 - Absolutní výskyt lexikálních expresiv v magazínu Sport Góóól

Sledovaný typ expresivity/ expresiv	Absolutní počet identifikovaných expresiv
Celkem identifikovaných expresiv	157
Inherentní expresivita	65
Hlásková expresiva	2
Slovtvorná expresiva	35
Lexikálně sémantická expresiva	28
Adherentní expresivita	94
Kontextová expresivita	0
Expressiva s citovým příznakem kladným	85
Důvěrná, familiární slova a laudativa	5
Domácká slova	0
Hypokoristika	0
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Ostatní expresiva s citovým příznakem kladným	80

Expresiva s citovým příznakem záporným	52
Hanlivá, pejorativní slova	4
Zhrubělá slova	2
Vulgární slova	0
Dysfemismy	0
Ostatní expresiva s citovým příznakem záporným	46
Kvantitativní expresiva	8
Expresivní výrazy intenzifikující kvalitu hodnocení	3
Expresiva s nevyhraněným hodnocením	8
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	1

Tabulka 2 - Procentuální zastoupení jednotlivých typů lexikální expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv v magazínu Sport Góóól

Sledovaný typ expresivity/ expresiv	Zastoupení jednotlivých typů lexikální expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv [procenta]
Celkem identifikovaných expresiv	157
Inherentní expresivita	41,401
Hlásková expresiva	1,274
Slovotvorná expresiva	22,293
Lexikálně sémantická expresiva	17,834
Adherentní expresivita	59,873
Kontextová expresivita	0
Expresiva s citovým příznakem kladným	54,14
Důvěrná, familiární slova a laudativa	3,185
Domácká slova	0
Hypokoristika	0
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Ostatní expresiva s citovým příznakem kladným	50,955
Expresiva s citovým příznakem záporným	33,121
Hanlivá, pejorativní slova	2,548
Zhrubělá slova	1,274
Vulgární slova	0
Dysfemismy	0
Ostatní expresiva s citovým příznakem záporným	29,299
Kvantitativní expresiva	5,096
Expresivní výrazy intenzifikující kvalitu hodnocení	1,911
Expresiva s nevyhraněným hodnocením	5,096
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	0,637

Tabulka 3 - Výskyt lexikální expresivity v magazínu Sport Góóól v přepočtu na jeden hypotetický text o rozsahu 500 slov

Sledovaný typ expresivity/ expresiv	Výskyt lexikální expresivity v přepočtu na jeden hypotetický text
Celkem identifikovaných expresiv	7,85
Inherentní expresivita	3,25
Hlásková expresiva	0,1
Slovotvorná expresiva	1,75
Lexikálně sémantická expresiva	1,4
Adherentní expresivita	4,7
Kontextová expresivita	0
Expresiva s citovým příznakem kladným	
Expresiva s citovým příznakem kladným	4,25
Důvěrná, familiární slova a laudativa	0,25
Domácká slova	0
Hypokoristika	0
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Ostatní expresiva s citovým příznakem kladným	4
Expresiva s citovým příznakem záporným	2,6
Hanlivá, pejorativní slova	0,2
Zhrubělá slova	0,1
Vulgární slova	0
Dysfemismy	0
Ostatní expresiva s citovým příznakem záporným	2,3
Kvantitativní expresiva	0,4
Expresivní výrazy intenzifikující kvalitu hodnocení	0,15
Expresiva s nevyhraněným hodnocením	0,4
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	0,1

5.5 Výskyt lexikálně expresivních výrazů v magazínu Hattrick

Rovněž jako u magazínu Sport Góóól, i u časopisu Hattrick bylo analýze podrobena 20 hypotetických textů o 500 slovech, celkový rozsah textů byl tedy 10 000 slov. Analyzováno bylo pět vydání, rovněž od ledna do června roku 2019 a s výjimkou únorového speciálu. V tomto vzorku bylo identifikováno celkem 126 lexikálních expresiv.

V analyzovaných materiálech byly identifikovány prostředky adherentní, inherentní i kontextové expresivity. Nejpočetnější skupinou byla expresiva adherentní, která se vyskytla v 69 (54,76 %) případech. Inherentních expresiv se v textu nacházelo 58 (46,03 %), nejvíce zastoupena byla v rámci inherentních expresiv slovotvorná expresiva se 31 (24,6 %) výrazy, lexikálně sémantických expresiv se v textech nacházelo 27 (21,43 %) a jazykové prostředky hláskové expresivity identifikovány nebyly. Objevil se rovněž 1 (0,79 %) prostředek lexikální expresivity kontextové. Tři expresiva byla zařazena do dvou kategorií, a to mezi inherentní slovotvorná a lexikálně sémantická expresiva.

V rámci identifikace expresiv podle hodnotícího charakteru bylo identifikováno 54 (42,86 %) výrazů s citovým příznakem kladným. Nejčetnější skupinou byla ostatní expresiva s kladným citovým příznakem, jichž bylo v textu nalezeno 43 (34,13 %). Kategorie důvěrných, familiárních slov a laudativ byla zastoupena 11 (8,73 %) výrazy. Ostatní kategorie v textech identifikovány nebyly. Expresiva s citovým příznakem záporným se objevila v 54 (42,86 %) případech, přičemž nejčastěji se jednalo o kategorii ostatních expresiv s citovým příznakem záporným, a to v 49 (38,89 %) případech. Identifikovány byly 3 (2,38 %) výrazy z kategorie hanlivých a pejorativních slov a 2 (1,59 %) slova zhrubělá. Ostatní kategorie nebyly v analyzovaných materiálech zastoupeny.

Kvantitativní expresiva byla v textech zastoupena 4 (3,17 %) výrazy, ve 2 (1,59 %) případech byla identifikována expresiva intenzifikující kvalitu hodnocení a ve 12 (9,52 %) případech expresiva s nevyhraněným hodnotícím sémem. Expresiva bez přítomnosti hodnocení se v textech nenacházela.

Pro výpočet průměrného výskytu expresiv na jeden hypotetický text byl použit vzorec, který je uveden výše. Výskyt lexikální expresivity v magazínu Hattrick na jeden hypotetický text o rozsahu 500 slov činí 6,3. Adherentních expresiv bylo v přepočtu na jeden hypotetický text nalezeno 3,45. Z kategorie inherentních expresiv bylo přítomno 2,9 výrazů, z toho 1,55 slovtvorných a 1,35 lexikálně sémantických v přepočtu na hypotetický text. Kontextová expresivita tvořila nejmenší skupinu v počtu 0,05 výrazů.

Expresiv s kladným citovým příznakem bylo v přepočtu na jeden text 2,7 a nejčetnější skupina ostatních expresiv s kladným hodnotícím příznakem byla zastoupena 2,15 výrazy. Z dalších kategorií byla zastoupena pouze důvěrná, domácí slova a hypokoristika, a to 0,55 slovy. Expresiv s citovým příznakem záporným bylo rovněž 2,7 v přepočtu na jeden text a nejpočetnější kategorie ostatních expresiv s citovým příznakem záporným obsahovala 2,45 výrazů. Zastoupena 0,15 výrazy byla slova hanlivá a pejorativní a 0,1 výrazy slova zhrubělá. Kvantitativní expresivita se v přepočtu na jeden hypotetický text objevila v 0,2 výrazech, intenzifikační v 0,1 slovech a expresiva s nevyhraněným hodnocením v počtu 0,6 výrazů. Expresiva bez přítomnosti hodnocení nebyla v textech přítomna.

Tabulka 4 - Absolutní výskyt lexikálních expresiv v magazínu Hattrick

Sledovaný typ expresivity/ expresiv	Absolutní počet identifikovaných expresiv
Celkem identifikovaných expresiv	126
Inherentní expresivita	58
Hlásková expresiva	0
Slovtvorná expresiva	31
Lexikálně sémantická expresiva	27
Adherentní expresivita	69
Kontextová expresivita	1
Expresiva s citovým příznakem kladným	
Důvěrná, familiární slova a laudativa	11
Domácká slova	0
Hypokoristika	0
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Ostatní expresiva s citovým příznakem kladným	43
Expresiva s citovým příznakem záporným	54
Hanlivá, pejorativní slova	3
Zhrubělá slova	2
Vulgární slova	0

Dysfemismy	0
Ostatní expresiva s citovým příznakem záporným	49
Kvantitativní expresiva	4
Expresivní výrazy intenzifikující kvalitu hodnocení	2
Expresiva s nevyhraněným hodnocením	12
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	0

Tabulka 5 - Procentuální zastoupení jednotlivých typů lexikální expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv v magazínu Hattrick

Sledovaný typ expresivity/ expresiv	Zastoupení jednotlivých typů lexikální expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv [procenta]
Celkem identifikovaných expresiv	126
Inherentní expresivita	46,032
Hlásková expresiva	0
Slovtvorná expresiva	24,603
Lexikálně sémantická expresiva	21,429
Adherentní expresivita	54,761
Kontextová expresivita	0,794
Expresiva s citovým příznakem kladným	
	42,857
Důvěrná, familiární slova a laudativa	8,73
Domácká slova	0
Hypokoristika	0
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Ostatní expresiva s citovým příznakem kladným	34,127
Expresiva s citovým příznakem záporným	42,857
Hanlivá, pejorativní slova	2,381
Zhrubělá slova	1,587
Vulgární slova	0
Dysfemismy	0
Ostatní expresiva s citovým příznakem záporným	38,889
Kvantitativní expresiva	3,174
Expresivní výrazy intenzifikující kvalitu hodnocení	1,587
Expresiva s nevyhraněným hodnocením	9,524
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	0

Tabulka 6 - Výskyt lexikální expresivity v magazínu Hattrick v přepočtu na jeden hypotetický text o rozsahu 500 slov

Sledovaný typ expresivity/ expresiv	Výskyt lexikální expresivity v přepočtu na jeden hypotetický text
Celkem identifikovaných expresiv	6,3
Inherentní expresivita	2,9
Hlásková expresiva	0
Slovotvorná expresiva	1,55
Lexikálně sémantická expresiva	1,35
Adherentní expresivita	3,45
Kontextová expresivita	0,05
Expresiva s citovým příznakem kladným	
Důvěrná, familiární slova a laudativa	0,55
Domácká slova	0
Hypokoristika	0
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Ostatní expresiva s citovým příznakem kladným	2,15
Expresiva s citovým příznakem záporným	2,7
Hanlivá, pejorativní slova	0,15
Zhrubělá slova	0,1
Vulgární slova	0
Dysfemismy	0
Ostatní expresiva s citovým příznakem záporným	2,45
Kvantitativní expresiva	0,2
Expresivní výrazy intenzifikující kvalitu hodnocení	0,1
Expresiva s nevyhraněným hodnocením	0,6
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	0

5. 6 Komparace výsledků analýzy magazínů Hattrick a Sport Góóól

Lexikální analýza obou magazínů ukazuje, že se v nich vyskytují prostředky několika typů lexikální expresivity. Jejich počet je srovnatelný, v magazínu Sport Góóól však bylo identifikováno o 31 expresivních prostředků více.

Co se kategorií lexikální expresivity týče, u obou periodik převažuje expresivita adherentní, která tvoří u Hattricku 54,76 % všech expresiv a u magazínu Sport Góóól 59,87 %. U obou periodik je z kategorií inherentní expresivity nejvíce zastoupena expresivita slovotvorná, u Hattricku tvoří 24,6 % expresiv a u magazínu Sport Góóól 22,29 %. Druhá nejužívanější kategorie inherentní expresivity je lexikálně sémantická, u Hattricku tvoří 21,43 % všech expresiv a u magazínu Góóól 17,83 %. Hlásková expresivita se vyskytovala pouze v magazínu Sport Góóól (1,27 %). Kontextová expresivita byla identifikována v jednom případě, a to v magazínu Hattrick (0,79 %).

Zatímco u Hattricku bylo zastoupení expresiv s kladným a se záporným příznakem vyrovnané (42,86 %), u magazínu Góóól expresiva s kladným příznakem (54,14 %) značně převažovala expresiva s příznakem záporným (33,12 %). V obou periodikách byly identifikovány výrazy z kategorie důvěrných, familiárních slov a laudativ, u Hattricku tvořily 8,73 % výrazů s kladným příznakem a u magazínu Góóól 3,19 %. Nejpočetnější skupinou byla ostatní expresiva s kladným citovým příznakem, a to u 50,96 % expresiv identifikovaných v magazínu Sport Góóól a u 34,13 % expresiv v Hattricku. Ostatní kategorie zastoupeny nebyly.

Co se expresiv se záporným citovým příznakem týče, v Hattricku byly zastoupeny kategorie zhrubělých (1,59 %) a hanlivých slov (2,38 %) a v magazínu Sport Góóól byl procentuální výskyt těchto kategorií srovnatelný. V magazínech nebyla identifikována vulgární slova ani dysfemismy. Největší skupinu u Hattricku (38,89 %) i u magazínu Góóól (29,3 %) tvořila ostatní expresiva se záporným citovým příznakem. Výskyt kvantitativních expresiv a expresiv intenzifikujících kvalitu hodnocení byl o něco vyšší u magazínu Góóól. U Hattricku naopak převažovala kategorie expresiv s nevyhraněným hodnocením.

Závěr

Lexikální analýza fotbalových magazínů Hattrick a Sport Góóól ukazuje, že žurnalisté ve svém jazykovém projevu užívají lexikální expresiva nejrůznějších typů. Ta pomáhají naplňovat persvazivní funkci textu, působí tedy na názory příjemců, na jejich emoce a postoje a jsou jedním z nejproduktivnějších prvků, které se využívají k aktualizaci textu. Funkce analyzovaných textů tedy koresponduje s jejich zařazením do stylové oblasti publicistiky v užším smyslu.

Počet lexikálně expresivních jednotek byl u magazínu Sport Góóól vyšší než u magazínu Hattrick, v obou se však expresiva vyskytují v poněkud vysoké míře. Nejčastějším typem lexikálních expresiv byla u obou magazínů expresiva adherentní. Tento typ expresiv není v textu tak snadno rozpoznatelný, na čtenáře však může také působit, aniž by si to plně uvědomoval. Hojně se objevovala rovněž inherentní expresiva, nejčastěji kategorie expresiv slovtvorných a lexikálně sémantických, a to u obou periodik. Mezi lexikálně sémantickými expresivy byla ve velké míře v obou magazínech identifikována frazeologická spojení, která mohou text oživit, často skutečně upoutají čtenářovu pozornost a jsou produktivními prostředky aktualizace. Žurnalisté magazínu Hattrick a výjimečně i Góóólu také namísto neutrálních výrazů užívali specifická označení hráčů fotbalových klubů či reprezentací, která vyjadřují osobní, konkrétně kladné zaujetí a byla zařazena mezi familiární slova. Autoři se tak prostřednictvím familiárních slov chtějí čtenářům přiblížit a působit neformálně, ztotožnit se s nimi, jako by byli jedním z fotbalových fanoušků. Velice nízký výskyt kontextové expresivity, jež byla identifikována v jednom případě u magazínu Hattrick, by se dal vysvětlit tím, že žurnalisté stále méně používají archaické výrazy, které mohou být jedním z prostředků kontextové expresivity, a naopak volí aktualizací pojmenování v podobě neologismů, které se dají ve sportovní žurnalistice hojně aplikovat.

Zatímco v magazínu Sport Góóól byla v mnohem větší míře využívána expresiva s citovým příznakem kladným, v magazínu Hattrick byl počet expresiv s kladným a záporným příznakem stejný. Autoři sdělení pomocí těchto expresiv vyjadřují své názory na hráče, trenéry, či funkcionáře fotbalových klubů a chtějí jejich prostřednictvím působit na čtenáře. Vyrovnaný počet hodnotících expresiv u magazínu Hattrick může znamenat, že se autoři v určitých textech snaží ukázat kladné

i záporné stránky dané osobnosti a nechávají čtenáři prostor, aby se přiklonil k tomu či onomu názoru. U magazínu Góóól autoři naopak píší o hráčích či dalších osobnostech fotbalového prostředí, ke kterým mají spíše kladný vztah a tak se také v souvislosti s nimi vyjadřují. Nelibost se naopak snaží spíše potlačit, aby na čtenáře nepůsobili příliš kriticky či zaujatě.

Kvantitativní expresiva byla identifikována v obou magazínech a byla nejčastěji užitá ve formě neurčitých číslovek. To může vyjadřovat neinformovanost žurnalistů, kteří si nestihli dohledat konkrétní počty a přesnější informace. Ve srovnatelné míře se v analyzovaných sděleních obou magazínů objevovala rovněž expresiva intenzifikující kvalitu hodnocení. V magazínu Góóól se tento typ expresiv vyskytoval dvojnásobně více, z čehož vyplývá, že se autoři mnohdy pokoušejí určitou skutečnost záměrně zdůraznit, a to užitím výrazů v přeneseném významu. Rovněž kvantitativní expresiva byla v tomto magazínu použita ve dvojnásobně větší míře.

Ať už se autoři snaží čtenáře ovlivnit či chtějí, aby se ztotožnili s jejich názory, mnohdy expresiva užívají jako prostředky ozvláštňení, aktualizace textu. To může souviset i se snahou udržet si čtenáře, jejichž počet bude u tištěných periodik v dlouhodobém časovém horizontu spíše klesat. Je tedy potřeba vytvářet zajímavé a čtivé texty a udržet si čtenářské publikum. Tím se dá docílit mnoha způsobů, užití expresiv však bude pravděpodobně jednou z nejjednodušších cest.

Seznam použitých zkratk

ASSČ – Akademický slovník současné češtiny

PSČJ – Příruční slovník českého jazyka

SSJČ – Slovník spisovného jazyka českého

SSČ – Slovník současné češtiny pro školu a veřejnost

Seznam použité literatury

ČECHOVÁ, M., KRČMOVÁ, M. a MINÁŘOVÁ, E. Současná stylistika. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.

ČECHOVÁ, M., CHLOUPEK, J., KRČMOVÁ, M. a MINÁŘOVÁ, E. Stylistika současné češtiny. Praha: ISV nakladatelství, 1997. ISBN 80-85866-21-8.

ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří, MACHAČ, Jaroslav. Slovník české frazeologie a idiomatiky. Praha: Leda, 2009, 507 s. ISBN 978-80-7335-216-5.

ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří, MACHAČ, Jaroslav. Slovník české frazeologie a idiomatiky. Praha: Leda, 2009, 1247 s. ISBN 978-80-7335-218-9.

ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří, MACHAČ, Jaroslav. Slovník české frazeologie a idiomatiky. Praha: Leda, 2009, 547 s. ISBN 978-80-7335-217-2.

ČERMÁK, František. Slovník české frazeologie a idiomatiky. Praha: Leda, 2009, 1267 s. ISBN 978-80-7335-219-6.

GREPL, Miroslav. Příruční mluvnice češtiny. Vyd. 2., opr. Editor Petr KARLÍK, editor Marek NEKULA, editor Zdenka RUSÍNOVÁ. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-134-4.

HAUSER, Přemysl. Nauka o slovní zásobě. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, 192 s.

HOFFMANNOVÁ, J., HOMOLÁČ, J., CHVALOVSKÁ, E., JÍLKOVÁ, L., KADERKA, P. MAREŠ, P., a MRÁZKOVÁ, K. Stylistika mluvené a psané češtiny. Praha: Akademia, 2016, 528 s. ISBN 978-80-200-2566-1.

CHLOUPEK, J., ČECHOVÁ, M., KRČMOVÁ, M. a MINÁŘOVÁ, E. Stylistika češtiny. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-23302-3.

JEDLIČKA, Alois, Věra FORMÁNKOVÁ a Miloslava REJMÁNKOVÁ. Základy české stylistiky. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970. Učebnice pro vysoké školy.

JÍLEK, Viktor a Božena BEDNAŘÍKOVÁ. Jazykové prostředky s potenciálem porušit normu v oblasti mediálního zpravodajství. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 1 CDROM (233 stran). ISBN 978-80-244-4896-1.

JÍLEK, Viktor, Božena BEDNAŘÍKOVÁ a Jindřiška SVOBODOVÁ. Jazyk moderátorů Událostí, hlavního zpravodajského pořadu České televize. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-5125-1.

JÍLEK, Viktor. Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1246-2.

MINÁŘOVÁ, Eva. Stylistika pro žurnalisty. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2979-4.

MISTRÍK, Jozef. Štylistika. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1985.

ZIMA, Jaroslav. Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1961.

Internetové zdroje

SSJČ [online]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>.

SSČ [online]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

PSJČ [online]. Dostupné z: <https://bara.ujc.cas.cz/psjc/>.

ASSČ [online]. Dostupné z: <http://www.slovníkcestiny.cz/web/uvod.php>.

Český národní korpus [online]. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>

Internetová jazyková příručka [online]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

Unie vydavatelů [online] [2020-02-27]. Dostupné z: http://www.unievydavatelu.cz/cs/unie_vydavatelu/medialni_data/overovani_nakladu_tisku

Wikipedie. Otevřená encyklopedie. [online] [2020-04-02]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Robota>

CNC/Czech News Center a.s. [online] [2020-01-29]. Dostupné z: <https://www.cncenter.cz/clanek/1465/sport-gool>

Unie vydavatelů [online] [2020-01-29]. Dostupné z: http://www.unievydavatelu.cz/cs/unie_vydavatelu/medialni_data/vyzkum_ctenosti

MEDIAGURU [online] [2020-01-29]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2019/07/watch-star-media-koupila-magazin-hattrick/>

CNC/Czech News Center a.s. [online] [2020-01-29]. Dostupné z: <https://www.cncenter.cz/>

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Absolutní výskyt lexikálních expresiv v magazínu Sport Góóól

Tabulka 2 - Procentuální zastoupení jednotlivých typů lexikální expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv v magazínu Sport Góóól

Tabulka 3 - Výskyt lexikální expresivity v magazínu Sport Góóól v přepočtu na jeden hypotetický text o rozsahu 500 slov

Tabulka 4 - Absolutní výskyt lexikálních expresiv v magazínu Hattrick

Tabulka 5 - Procentuální zastoupení jednotlivých typů lexikální expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv v magazínu Hattrick

Tabulka 6 - Výskyt lexikální expresivity v magazínu Hattrick v přepočtu na jeden hypotetický text o rozsahu 500 slov

Seznam příloh

1x digitální nosič CD obsahuje hypotetické texty, které byly analyzovány, a to včetně textů, z nichž byly utvořeny. Vzhledem k elektronickému odevzdání práce budou texty vloženy do systému STAG a na CD nosiči budou spolu s vytištěnou verzí bakalářské práce doloženy v den obhajoby.